

Семенов Олена Миколаївна

доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри укр. мови
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна
ORCIDID 0000-0002-8697-8602
olenasemenog@gmail.com

Семеніхіна Олена Володимирівна

доктор педагогічних наук, доцент, зав. кафедри інформатики
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна
ORCID ID0000-0002-3896-8151
e.semenikhina@fizmatsspu.sumy.ua

Безуглий Дмитро Сергійович

викладач кафедри інформатики
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна
ORCID ID0000-0001-9742-7411
bezugly.dmitry@gmail.com

ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГА-ДОСЛІДНИКА В УМОВАХ ЦИФРОВОГО ТВОРЧОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. У статті окреслено концептуальні основи формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах цифрового творчого середовища. Академічну культуру дослідника досліджено як інтегральну особистісну характеристику, що знаходить прояв у культурі творчо-критичного мислення, академічної доброчесності, науковій мовній, наративно-цифровій культурі. Цифрове творче середовище визначено як таке навчальне середовище, що передбачає цілеспрямоване використання засобів, технологій та інформаційних ресурсів, які уможливають творче самовираження особистості засобами цифрових технологій, інтегруючи інформаційно-комунікаційні технології, інтелектуальні системи, людську сенситивність і контекстуальний досвід науково-педагогічної діяльності.

Ключові слова: академічна культура; культура творчо-критичного мислення; наукова мовна культура; наративно-цифрова культура; педагог-дослідник; цифрове творче середовище.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Глобальне поширення світових інформаційно-комунікаційних мереж значною мірою впливає на мету і зміст педагогічної освіти, актуалізовує і проблему розвитку творчого потенціалу особистості педагога-дослідника в умовах суспільства сучасних знань. З достатньою ймовірністю, зазначає В. Биков, у найближчі 10-15 років на базі інформаційно-технологічної платформи інформаційного суспільства буде еволюційно сформована відповідна платформа майбутнього знанневого суспільства. Технології Web 3.0 і Web 4.0, які в найближчі роки набудуть суттєвого розвитку і поширення, увійдуть до складу цієї платформи. За їх допомогою покоління професіоналів створить і впровадить у різні сфери діяльності людини нові провідні технології знанневого суспільства – NBIC-технології (конвергенція нано, біо, інформаційних і когнітивних технологій), що можуть стати потужними інструментами людської діяльності у сферах науки, освіти і виробництва, забезпечити суттєве покращення якості життя [1].

Зростає потреба у створенні (організації), вивченні, а також імплементації інноваційних освітніх систем підготовки майбутніх педагогів-дослідників у цифровому творчому середовищі університету. З-поміж критеріїв оцінювання якості освітньої і наукової діяльності університетів вагоме місце відведено академічній культурі

дослідників, що активізує увагу вчених до вивчення проблеми формування академічної культури майбутніх професіоналів в умовах цифрового творчого середовища як стратегічного ресурсу розвитку інтелектуального капіталу і сталого розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість і перспективність проблеми підтверджується основними положеннями Закону України «Про вищу освіту» (2014) [2], у якому передбачено трициклову систему підготовки фахівців з вищою освітою: бакалавр – магістр – доктор філософії (PhD), що актуалізує проблему оновлення змісту формальної, неформальної та інформальної освіти відповідно до національних та світових здобутків. Серед необхідних для успішної самореалізації й самовираження особистості в інформаційному суспільстві компетентностей у Концепції нової української школи [3] виділено компетентності “навчатися упродовж життя” та “інформаційно-цифрова”.

У наукових публікаціях українських учених зацентровано увагу на якості та конкурентоспроможності вищої освіти, проблемах відкритої освіти, освітнього простору (В. Кремень [4]), обґрунтовано унікальну роль нової генерації дослідників (В. Луговий, Ж. Таланова [5]); переосмислено роль університету та конструювання нових моделей його функціонування в національній освітній системі (С. Курбатов [6]), підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів у ХХ – на початку ХХІ століття (І. Регейло [7]), висвітлено функції академічної культури, проблеми академічної доброчесності як важливого чинника оптимізації діяльності вищих навчальних закладів (Г. Хоружий [8]); здійснено лінгвогенетичний аналіз жанрових інновацій сучасної наукової комунікації (Т. Яхонтова [9]); обґрунтовано теоретико-методологічні засади цифрової гуманістичної педагогіки, цифрової нарративістики (В. Биков, М. Лещенко, Л. Тимчук [10], [11]).

У працях зарубіжних учених розкрито відповідні дослідницько-інноваційні складові підготовки докторів філософії і докторів наук (постдокторів) з позицій керівництва і наставництва, мовна підготовка (Н. Бургел), академічне письмо майбутніх науковців (А. Албес, Б. Кемпен, А. Браун [12]), окреслено реляційні і транзакційні компоненти спілкування між учасниками науково-комунікаційного процесу (Derado Josip; Garner, Mary L.; Tran [13]), проведено маркетингові дослідження ефективності докторської освіти (К. Шадовські [14]), представлено мультикультурний аспект підготовки педагогів-дослідників у глобальній перспективі (Б. Девлін-Фольц, С. Макільвейн [15]), досліджено питання цифрової гуманістики, навчальної аналітики, що поєднує комп'ютерні технології з педагогікою, лінгвістикою, соціальними науками та психологією (О. Бйорк [16], Дж. Браєр [17]), підтверджено гнучкість діалогізації академічного середовища докторської школи шляхом використання технології дослідницького веб-журналу (a web-based research student log) [18]; описано формування академічної, технологічної, інтелектуальної, комунікативних компетентностей та самоменеджменту, компетентностей інноваційного менеджменту та лідерства, кар'єрних компетентностей тощо [19].

Як показує аналіз, науковий доробок в означеному напрямку вагомий, однак відсутні міждисциплінарні комплексні наукові праці, що інтегративно відображають відповідне теоретично-методологічне обґрунтування і науково-методичне забезпечення моделі формування академічної культури в умовах наступності освітніх програм: бакалавр – магістр – доктор філософії (PhD).

Мета статті. У межах статті окреслимо концептуальні основи формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах цифрового творчого середовища.

Досягнення окресленої мети передбачає реалізацію таких завдань:

- здійснити семантико-термінологічний аналіз ключових понять дослідження;

- обґрунтувати методологічні основи формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників, які відображають лінгвокультурологічний, когнітивний, креативно-технологічний аспекти наукової проблеми;
- окреслити науково-методичне забезпечення моделі формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників на освітніх рівнях бакалавр – магістр – доктор філософії (PhD) у проєкції спільного проєкту з академічної культури кафедр української мови та інформатики Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Тенденції гуманізації, глобалізації, інтернаціоналізації, фундаменталізації, інноваційності, інформатизації, кроскультурності актуалізують проблему формування академічної культури педагогів-дослідників в умовах ЦТС, що характеризується поєднанням ІКТ, інтелектуальних систем, людської сенситивності і контекстуального досвіду й уможливорює творче самовираження засобами цифрових технологій. Формування академічної культури майбутнього педагога-дослідника в умовах ЦТС розглядається як складний, багатовимірний процес якісних змін психологічної сфери особистості, що відбувається поетапно, за певних організаційно-педагогічних умов, з урахуванням сучасних підходів, загальнодидактичних і специфічних принципів, на основі використання ефективних методів, форм і засобів навчання.

Актуальність проблеми формування академічної культури майбутнього педагога-дослідника в умовах ЦТС визначає необхідність подолати наявну низку суперечностей: 1) на концептуальному рівні: між активним споживанням молоддю цифрового контенту й недостатнім використанням цієї активності з метою формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників; 2) на соціально-педагогічному рівні: між соціальним запитом суспільства на когнітивно-візуальні технології подання науково-навчального матеріалу й недооцінкою когнітивно-дискурсивних умінь, умінь цифрово-операційної обробки і моделювання академічних текстів різних жанрів; розробки та реалізації конкурентних освітніх проєктів засобами цифрових технологій; умінь, зумовлених корпоративною культурою; 3) на теоретико-методичному рівні: між необхідністю формування академічної культури в умовах ЦТС та обмеженістю теоретичних уявлень про сутність і структуру академічної культури; між необхідністю упровадження ефективних технологій формування академічної культури в умовах ЦТС та недостатньою розробкою відповідної методичної системи.

В основу дослідження покладено положення щодо пріоритету гуманістичної парадигми, випереджувального підходу і соціального запиту на педагогів-дослідників, які:

- володіють культурою критично-творчого мислення, дослідницької праці в умовах ЦТС;
- уміють переосмислити наявне і створити нове цілісне знання та/або професійну практику, організувати власну навчально-дослідницьку і комунікативну діяльність, реалізовувати конкурентні освітні проєкти, у тому числі засобами цифрових технологій;
- вільно володіють професійними когнітивно-дискурсивними вміннями діалогового спілкування з науковою спільнотою, зокрема у межах міждисциплінарного та/або міжнародного експертного середовища.

Формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах ЦТС набуде ефективності, якщо: 1) здійснюється відповідно до розроблених і обґрунтованих

теоретичних і методологічних основ, у яких відображено сучасні освітні парадигми й концепції; 2) враховує тенденції, сучасний стан, український і зарубіжний досвід підготовки майбутніх педагогів-дослідників; 3) здійснюється на лінгвокультурологічних, лінгвоконструктивістських, когнітивних, мультикультурних, креативно-технологічних засадах; 4) спрямоване на формування взаємопов'язаних структурних складників академічної культури: аксіологічного, мотиваційно-етичного, інформаційно-цифрового, мовнокомунікативного, наративно-біографічного, праксеологічного, поведінково-інтерактивного.

3. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для розв'язання поставленої проблеми використовувалися: методи порівняльного аналізу для зіставлення означень понять під час складання тезаурусу дослідження; зіставний і описовий методи компонентно-когнітивного аналізу для визначення структурних компонентів академічної культури; методи системного аналізу для узагальнення напрацювань науковців у контексті формування академічної культури дослідника; контент-аналіз; методи інформаційно-цифрового аналізу для визначення складників та інструментарію ЦТС; методи міжгалузевого синтезу для розробки і впровадження моделі формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах ЦТС.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Національний глосарій подає таку характеристику поняття «академічний» (Academic): стосується освіти, навчання, викладання, досліджень [20, с. 10-11].

Узагальнення наукових джерел [8], [21], [22] дозволяє визначити такі риси академічної культури: культура навчання в університеті, етичні цінності, традиції, норми, правила проведення наукового дослідження; наукова мовна культура, професійна субкультура наукового співтовариства; соціальна, моральна відповідальність за процес і результати дослідження, що формується в культурно-освітньому просторі вищого навчального закладу [23].

Тому академічну культуру педагога-дослідника тлумачимо як інтегративне утворення особистості, яке складається з аксіологічного, мотиваційно-етичного, наративно-цифрового, мовнокомунікативного, праксеологічного, поведінково-інтерактивного компонентів, кожний з яких характеризується певним змістовим наповненням і проявляється в культурі розумової праці, етичній культурі, культурі академічного читання і письма, академічної комунікації, академічній інформатиці, академічному менеджменті та ін. Аксіологічний, мотиваційно-етичний компоненти академічної культури охоплюють морально-етичні цінності педагогічної професії (професійний обов'язок, соціальна відповідальність, академічна честь, повага до іншої людини), етичні принципи педагога-дослідника у здійсненні дослідницької діяльності, академічної комунікації на суб'єкт-суб'єктній, гуманістичній основі. Наративно-цифровий компонент знаходить вираження в уміннях логічно вибудовувати та представляти дані з використанням цифрових пристроїв, спеціалізованих програмних засобів і віртуальних платформ для створення інформаційних моделей об'єктів та процесів реального світу; графічних образів, аудіо, відео; відповідально, з урахуванням етичних, суспільних, культурних та правових норм оперувати інформаційними й комунікаційними технологіями як творець та (або) споживач. Практикологічний і поведінково-інтерактивний компоненти характеризують ступінь реалізації засвоєних

цінностей, норм, знань у ситуаціях професійного спілкування, охоплюють уміння і навички, що ґрунтуються на критичному мисленні, володінні комунікативною технікою, вербальною та невербальною (манера говорити, жести, міміка, пантоміміка) взаємодією і знаходять прояв, зокрема, в академічній грамотності.

На основі аналізу наукових джерел [24]-[26] цифрове творче середовище визначаємо як таке навчальне середовище, що передбачає цілеспрямоване використання в освітньому процесі засобів, технологій та інформаційних ресурсів, що уможливають творчий розвиток особистості, творче самовираження засобами цифрових технологій, інтегруючи інформаційно-комунікаційні технології, інтелектуальні системи, людську сенситивність і контекстуальний досвід науково-педагогічної діяльності.

Формування академічної культури майбутнього педагога-дослідника в умовах ЦТС окреслюємо як складний, багатовимірний, поетапний процес якісних змін психологічної сфери особистості, що відбувається з урахуванням основних положень теорії діяльності, міжкультурної комунікації; ідеї гуманістичної, акмеологічної парадигми; концепції неперервної педагогічної освіти, кар'єрної концепції освіти, загальнодидактичних і специфічних принципів, і розглядаємо у лінгвокультурологічному, когнітивному, креативно-технологічному аспектах.

Лінгвокультурологічний аспект відповідає меті діяльності науково-дослідної лабораторії з академічної культури кафедри української мови Сумського державного педагогічного університету імені А. С.Макаренка (кер. – проф. Семенов О. М.) і характеризує стан формування структурно-функціональних складників і проявів академічної культури майбутнього педагога-дослідника в контексті лінгвістичної генеології наукової комунікації і теорії мовної особистості. У науковому доробку авторів статті означена проблема знайшла відображення в таких контекстах: окреслено вимоги сучасної школи в умовах цифрової епохи та в контексті реалізації Концепції «Нова українська школа», підходи до академічної культури як основи культури дослідницького навчання в університеті [27], цифрові наративи у методичній підготовці майбутніх учителів [28], [29] з'ясовано деякі аспекти академічної лекції у вимірах педагогічної дії академічного вчителя [30], узагальнено концептуальні підходи до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії (PhD) спеціальності 015 «Професійна освіта».

Реалізація когнітивного і креативно-технологічного аспектів дослідження відповідає завданням науково-дослідної роботи кафедри інформатики Сумського державного педагогічного університету імені А. С.Макаренка (кер. – проф. Семеніхіна О. В.). Когнітивний аспект розглядаємо з позицій когнітивістики, теорій творчості, передбачаємо обґрунтування потреби у створенні такого творчого середовища для формування креативно-творчого мислення майбутнього педагога-дослідника, невід'ємним складником якого є культура розумової праці. Креативно-технологічний – зумовлений надшвидким розвитком інформаційних технологій, поширенням технологій електронного, мобільного, змішаного і повсюдного навчання, активним використанням цифрових освітніх ресурсів у глобалізованому світі. Його вплив на формування академічної культури майбутніх педагогів полягає у створенні середовища, наповненого мультимедійним контентом, де провідну роль відіграватимуть засоби когнітивної візуалізації знань для забезпечення інтенсифікації освітнього процесу. Проміжні результати проекту знайшли відображення у низці публікацій, що присвячені аналізу методологічних підходів і принципів щодо підготовки вчителя використовувати засоби комп'ютерної візуалізації математичних знань у педагогічному спілкуванні; особливостей організації наукової роботи з використанням віртуальних лабораторій; особливостей використання відкритих

освітніх ресурсів і комп'ютерних засобів спеціалізованого спрямування у підготовці педагога-дослідника [29].

Для реалізації міждисциплінарних аспектів у формуванні академічної культури майбутніх педагогів-дослідників вважаємо за доцільне використовувати положення інноваційних підходів, серед яких провідними є системно-суб'єктний, аксіологічний, андрагогічний, акмеологічний, праксеологічний, текстово-жанровий, когнітивно-візуальний, наративно-цифровий підходи. Прокоментуємо деякі з підходів.

Зокрема, системно-суб'єктний підхід дає змогу розглядати процес формування академічної культури майбутнього педагога-дослідника як системно цілісний і процесуально неперервний, в органічній єдності загального, особливого, індивідуального. Як загальне організаційно-педагогічна модель формування академічної культури майбутнього педагога-дослідника враховує сучасні тенденції, вітчизняний і зарубіжний досвід. Рівень особливого відображає специфіку підготовки дослідників, зумовлену характером навчально-пізнавальної, науково-дослідницької, науково-методичної, соціально-управлінської діяльності з метою їх професійної та академічної мобільності. Рівень індивідуального відображає формування академічної культури майбутнього педагога-дослідника на компетентнісних та акмеологічних засадах передбачає створення дієвих акмеологічних стимулів професійного й особистісного розвитку, активізації механізмів самоздійснення, самореалізації педагога-дослідника через запровадження сучасних педагогічних технологій, а також педагогічного моніторингу якості реалізації освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів, магістрантів, докторів філософії. Аксіологічний підхід сприяє розкриттю ціннісно-гуманістичних засад науково-педагогічної діяльності; врахування праксеологічного підходу дозволяє тлумачити формування академічної культури як процес залучення учасників академічної спільноти до ефективного діалогового спілкування українською та іноземними мовами у процесі презентації матеріалів та результатів дослідження, зокрема, у межах міжнародного академічного співтовариства на основі суб'єкт-суб'єктних відносин.

В основу дослідження покладено також положення текстово-жанрового, когнітивно-візуального підходів, сутність яких полягає в оволодінні майбутніми педагогами когнітивно-дискурсивними вміннями, уміннями операційної обробки і моделювання академічних текстів різних жанрів; розробки освітніх проектів засобами цифрових технологій, і наративно-цифрового підходу (його обґрунтували українські дослідники В. Биков та М. Лещенко на основі конвергенції мистецтва усної розповіді та мистецтва використання технологій вираження і передачі інформаційних повідомлень образами, звуками, символами або їх комплексним застосуванням [4; 5]), що дозволяє застосувати метод нетнографії для виявлення й опису наявності Інтернет-сервісів і ресурсів, які пропонують цифрові наративи і програмне забезпечення щодо їх створення.

Доцільність і новизна зазначених підходів посилюється можливістю застосування технології маркетингового дослідження ринків освітніх послуг і праці, що дозволить розробити технологію моніторингу якості підготовки, зокрема, науково-педагогічних працівників в умовах реалізації третього циклу вищої освіти.

Методику формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах ЦТС проектуємо з урахуванням 1) принципів системності та послідовності у навчанні; 2) універсальної трикомпонентної моделі творчого середовища, яка базується на тому, що розвиток творчого мислення розглядається як мета, засіб та мотивувальний фактор навчання; 3) інтеграції змісту навчальних дисциплін мовно-комунікативного та професійно-предметного спрямування; 4) застосування активних, інтерактивних та колаборативних методів і прийомів навчання та контролю знань; методики

культуромовного моніторингу; 5) розвитку науково-дослідних лабораторій, ресурсних центрів з академічної комунікації.

Системний аналіз, узагальнення напрацювань науковців, контент-аналіз освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів, магістрантів, докторів філософії, попередні результати нашого дослідження дозволили виокремити й описати окремі методичні компоненти організаційно-педагогічної моделі формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах ЦТ, яка сприятиме підвищенню професійної мобільності фахівців, їх конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг і праці; удосконаленню мовнокомунікативної та професійно-предметної підготовки; створенню універсальної цифрової платформи для формування академічної культури. Наразі апробуємо навчально-методичні комплекси, мультимедійні освітні ресурси з лінгвоперсонології, електронної лінгводидактики, цифрової наративістики, менеджменту академічних, дослідницьких, освітніх проєктів; навчально-тренінгові програми з фахової майстерності і професійного лідерства у сфері досліджень та академічного письма.

Зокрема, з урахуванням дослідницьких напрацювань для навчальних цілей нами підготовлено електронний навчальний посібник «Академічне письмо: лінгвокультурологічний підхід (<http://academ-write.tilda.ws/>), представлений у вигляді так званої Лендінг-пейдж-сторінки, наповнений візуальним контентом і спрямований на розширення уявлення користувачів про мовні засоби наукового тексту, опанування технології роботи із сучасним українським та англійським науковим текстом. Продовжується робота над створенням цифрової книги з лінгвоперсонології. Предметом дослідження є професійна мовна особистість, мовна особистість автора науково-навчального тексту, мета – представити дослідження мовної особистості відомих науковців (І. Зязюна, В. Бикова, С. Гончаренка, Л. Мацько, М. Пентилюк, Н. Ничкало, Г. Філіпчука) крізь призму лінгвоаксіології та акмеології.

Проведене дослідження підтверджує ефективність виявлених педагогічних умов формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах ЦТС: створення конструктивного навчального середовища для формування у студентів ціннісного ставлення до комунікації як ключового засобу конструювання наукових картин світу, накопичення, зберігання та поширення наукових знань; забезпечення мовної соціалізації студентів у фахово-академічній дискурсі спільноти для виховання культури спілкування в освітньо-науковому середовищі; занурення студентів у автентичні соціо-комунікативні ситуації для практичного оволодіння жанрами загальноакадемічної та науково-фахової комунікації тощо.

5. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, на підставі системного аналізу, узагальнення напрацювань науковців і практичного досвіду виконання спільного проєкту з академічної культури кафедр української мови та інформатики Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка окреслено концептуальні основи формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах цифрового творчого середовища. На основі методів порівняльного аналізу академічну культуру майбутнього педагога-дослідника визначено як інтегральну особистісну характеристику, що знаходить прояв у культурі творчо-критичного мислення, академічній добротності, науковій мовній, наративно-цифровій культурі.

Застосовані методи системного аналізу, міжгалузевого синтезу дозволили прийти до висновку, що організаційно-педагогічна модель формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах ЦТС буде реалізовуватися більш ефективно,

якщо: здійснюється відповідно до обґрунтованих теоретичних і методологічних основ, у яких відображено український і зарубіжний досвід підготовки майбутніх педагогів-дослідників; враховує положення системно-суб'єктного, аксіологічного, андрагогічного, акмеологічного, праксеологічного, текстово-жанрового, когнітивно-візуального, наративно-цифрового підходів; лінгвокультурологічний, когнітивний, креативно-технологічний аспекти.

Розробка й апробація з урахуванням педагогічних умов дослідниками кафедр української мови та інформатики електронних супровідних матеріалів (лінгвоперсонології, академічного письма та ін.) дозволяє опанувати технології роботи з науковим текстом, спрямована на забезпечення мовної соціалізації студентів у фахово-академічні дискурсні спільноти, практичного оволодіння жанрами загальноакадемічної та науково-фахової комунікації.

Поширення моделі формування академічної культури педагогів-дослідників в умовах ЦТС, ефективність якої буде доведена за результатами дослідження, сприятиме підвищенню професійної мобільності фахівців, їх конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг і праці; удосконаленню мовнокомунікативної та професійно-предметної підготовки; створенню універсальної цифрової платформи для формування академічної культури та покращенню іміджу вітчизняної педагогічної освіти. Модель може бути адаптована на мовно-професійну підготовку дослідників непедагогічного фаху за рахунок цифрових технологій, може бути використана у теоретичних дослідженнях з професійної педагогіки, порівняльної професійної педагогіки, теорії і методики навчання, інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, когнітивної лінгвістики, лінгвістичної генеалогії, цифрової наративістики тощо.

Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо розробку і впровадження методичних і дидактичних матеріалів зі створення візуалізованих пізнавальних моделей знань, які можна буде впроваджувати у підготовку фахівців природничо-математичної, інформатичної, філологічної галузей знань.

У наступних публікаціях розглянемо дослідно-експериментальну перевірку педагогічних умов формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах ЦТС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Биков В. "Інноваційні інструменти та перспективні напрями інформатизації освіти - Digital Library NAES of Ukraine", Lib.iitta.gov.ua, 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/1178/> – дата доступу 22.11.2017.
- [2] "Закон України "Про вищу освіту" - Вища освіта", Vnz.org.ua, 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu/> – дата доступу 22.11.2017.
- [3] "Нова школа", Mon.gov.ua, 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/17/mon.pdf> – дата доступу 22.11.2017.
- [4] Кремень В. *Світ знання: людина, наука, освіта*, Київ: Знання України, 87 с., 2016
- [5] Луговий В. та Таланова Ж. "Вища освіта через дослідження: концептуальні засади здійснення й оцінювання", *Вища освіта України: Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології»*, вип. 1, № 3, с. 16-28, 2012.
- [6] Курбатов С. *Феномен університету в контексті часових та просторових викликів*, Суми: Університетська книга, 262 с., 2014.
- [7] Регейло І. *Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації України у ХХ – на початку ХХІ столітті*. Київ: Освіта України, 704 с., 2014.
- [8] Хоружий Г. *Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти*, Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 320 с., 2012.
- [9] Яхонтова Т. "Сучасна наукова комунікація: жанрові інновації", *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*, с. 232-236, 2017.

- [10] Биков В. та Лещенко М. "Цифрова гуманістична педагогіка відкритої освіти", *Теорія і практика управління соціальними системами*, № 4, с. 115-130, 2016.
- [11] Тимчук Л. *Цифрові наративи в навчанні майбутніх магистрів освіти: історія, реалії, перспективи розвитку*, Київ: САММІТ – КНИГА, 390 с., 2016.
- [12] A. Albers, B. Kempen and A. Braun, "Good Practice in Academic Writing", *Journal of the European Higher Education Area*, vol. 1, p. 109-116, 2013.
- [13] J. Derado, M. Garner and T. Tran, "Point Reward System: A Method of Assessment That Accommodates a Diversity of Student Abilities and Interests and Enhances Learning", *PRIMUS*, vol. 26, no. 3, p. 250-268, 2016.
- [14] K. Szadkowski, "The Long Shadow of Doctoral Candidate Status. Case Study", K. Szadkowski: *Poland Social Work & Society*, vol. 12, no. 2, 2014.
- [15] B. Devlin-Foltz and S. McIlvaine, *Teacher Preparation for the Global Age: the Imperative for Change*. Minnesota: Longview Foundation for Education in World Affairs and International Understanding, Inc, 40 p., 2013.
- [16] O. Bjork, *Digital Humanities and the First-Year Writing Course*. UK: OpenBook Publishers, 2012.
- [17] S. Brier, *Where's the Pedagogy? The Role of Teaching and Learning in the Digital Humanities*. Minnesota: University of Minnesota Press, 504 p., 2012.
- [18] "UCL Doctoral School", [Grad.ucl.ac.uk](http://grad.ucl.ac.uk), 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.grad.ucl.ac.uk> – дата доступу 22.11.2017.
- [19] "Competentieprofiel voor doctorandi", [Kuleuven.be](https://www.kuleuven.be/personeel/competentieprofiel/index.htm), 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kuleuven.be/personeel/competentieprofiel/index.htm> – дата доступу 22.11.2017.
- [20] Захарченко М., Калашнікова С., Луговий В., Ставицький А., Рашкевич Ю. та Таланова Ж. *Національний освітній глосарій: вища освіта*, 2-ге вид., Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 100 с., 2014.
- [21] "Academic Cultures and Developing Management in Higher Education | Loima Jyrki", [Vink.helsinki.fi](http://www.vink.helsinki.fi), 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.vink.helsinki.fi/files/Theoria_academic.html – дата доступу 22.11.2017.
- [22] T. Becher and P. Trowler, "Academic Tribes and Territories", 2nd ed. Buckingham: SRHE and Open University Press, 33 p., 2001.
- [23] N. Burquel, "Future of the doctorate", in European Commission. Directorate-General for Education and Culture., Riga, p. 28-29, 2017.
- [24] C. Scott, "The futures of learning 3: What kind of pedagogies for the 21st century? UNESCO Education Research and Foresight". Paris: ERF Working Papers Series, No. 15, p. 21, 2017
- [25] D. Siemieniecka, "Technologia informacyjna a twórczość w: Pedagogika medialna", *Multimedialna Biblioteka Pedagogiczna*, pp. 84-104, 2007.
- [26] K. Szmidt, *Pedagogika twórczości*. Gdansk: Pedagogika GWP, 423 p., 2007.
- [27] O. Semenoh, "Academic culture in the educational space of the university: linguo-axiological approach", *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, vol. 4, no. 1, pp. 18-25, 2017.
- [28] Семенов О. "Цифрові наративи в методичній підготовці майбутніх учителів української мови і літератури", *Професіоналізм педагога : теоретичні й методичні аспекти*, вип. 5, № 2, с. 46-48, 2017.
- [29] О. Семенихіна, *Професійна готовність майбутнього вчителя математики до використання програм динамічної математики: теоретико-методичні аспекти*. Суми: ВВП «Мрія», 268 с., 2016.
- [30] О. Семенов, "Академічна лекція і академічний учитель в цифрову епоху: праксеологічний підхід", *Фізико-математична освіта*, № 2, с. 140-146, 2017.

Матеріал надійшов до редакції 20.10.2017 р.

ФОРМИРОВАНИЕ АКАДЕМИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ПЕДАГОГА-ИССЛЕДОВАТЕЛЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТВОРЧЕСКОЙ СРЕДЫ

Семенов Елена Николаевна

доктор педагогических наук, профессор, зав. кафедрой украинского языка

Сумской государственной педагогической университет имени А. С. Макаренка, г. Сумы, Украина

ORCID ID 0000-0002-8697-8602

olenasemenog@gmail.com

Семенихина Елена Владимировна

доктор педагогических наук, доцент, зав. кафедрой информатики
Сумской государственной педагогической университет имени А. С. Макаренко, г. Сумы, Украина
ORCID ID 0000-0002-3896-8151
e.semenikhina@fizmatsspu.sumy.ua

Безуглый Дмитрий Сергеевич

преподаватель кафедры информатики
Сумской государственной педагогической университет имени А. С. Макаренко, г. Сумы, Украина
ORCID ID 0000-0001-9742-7411
bezugly.dmitry@gmail.com

Аннотация. В статье обозначены концептуальные основы формирования академической культуры будущих педагогов-исследователей в условиях цифровой творческой среды. Академическую культуру исследователя исследовано как интегральную личностную характеристику, которая находит проявление в культуре творчески-критического мышления, академической добродетели, научной языковой, нарративно-цифровой культуре. Цифровая творческая среда определена как такая учебная среда, которая предусматривает целенаправленное использование средств, технологий и информационных ресурсов, которые делают возможным творческое самовыражение личности средствами цифровых технологий, интегрируя информационно-коммуникационные технологии, интеллектуальные системы, человеческую чувствительность и контекстуальный опыт научно-педагогической деятельности.

Ключевые слова: академическая культура; культура творчески-критического мышления; научная языковая культура; нарративно-цифровая культура; педагог-исследователь; цифровая творческая среда.

FORMATION OF THE TEACHER-RESEARCHER ACADEMIC CULTURE IN A DIGITAL CREATIVE ENVIRONMENT

Olena M. Semenoh

doctor of pedagogical sciences, professor, head of the ukrainian language department
Makarenko Sumy State Pedagogical University, Sumy, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-8697-8602
olenasemenog@gmail.com

Olena V. Semenikhina

doctor of pedagogical sciences, associate professor, head of the computer science department
Makarenko Sumy State Pedagogical University, Sumy, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-3896-8151
e.semenikhina@fizmatsspu.sumy.ua

Dmytro S. Bezuhlyi

professors' assistant of the computer science department
MakarenkoSumyStatePedagogicalUniversity, Sumy, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-9742-7411
bezugly.dmitry@gmail.com

Abstract. The article outlines conceptual foundations of the future teachers-researchers academic culture formation in a digital creative environment. Academic culture of the researcher as an integral personal characteristic that is manifested in the culture of creative-critical thinking, academic virtue, scientific linguistic, narrative-digital culture has been investigated. The formation of the academic culture of the future teacher-researcher in terms of digital creative environment is seen as a complex, multidimensional process of qualitative changes, which happens in stages. The digital creative environment as a learning environment that involves the purposeful use of tools, technologies and information resources that enable creative expression of personality by means of digital technologies, integrating information and communication technologies, intellectual systems, human sensitivity and contextual experience of scientific and pedagogical activity has been defined.

Keywords: academic culture; the culture of creative-critical thinking; academic language culture; narrative and digital culture; teacher-researcher; a digital creative environment.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] V. Bykov, "Innovative tools and perspective directions of informatization of education" - Digital Library NAES of Ukraine", Lib.iitta.gov.ua, 2017. [Online]. Available: <http://lib.iitta.gov.ua/1178/>. [Accessed: 22- Nov- 2017]. (in Ukrainian)
- [2] "Law of Ukraine" On Higher Education "- Higher Education", Vnz.org.ua, 2017. [Online]. Available: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu/>. [Accessed: 22- Nov- 2017].(in Ukrainian)
- [3] "New school", Mon.gov.ua, 2017. [Online]. Available: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/17/mon.pdf>. [Accessed: 22- Nov- 2017].(in Ukrainian)
- [4] V. Kremen, "World of knowledge: man, science, education", Kyiv: Znannia Ukrainy, 87 p., 2016.(in Ukrainian)
- [5] V. Luhovyi and Zh. Talanova, "Higher education through research: conceptual framework for implementation and evaluation", Vyscha osvita Ukrainy: Tematychnyi vypusk «Pedagogika vyshchoi shkoly: metodolohiia, teoriia, tekhnolohii», vol. 1, no. 3, pp. 16-28, 2012.(in Ukrainian)
- [6] S. Kurbatov, "University phenomenon in the context of time and spatial challenges", Sumy: Universytetska knyha, 262 p., 2014. (in Ukrainian)
- [7] I. Reheilo, "Preparation of scientific and scientific-pedagogical staff of higher qualification of Ukraine in the XX-th beginning of the XXI century", Kyiv: Osvida Ukrainy, 704 p., 2014.(in Ukrainian)
- [8] H. Khoruzhyi, "Academic Culture: Values and Principles of Higher Education", Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan, 320p., 2012.(in Ukrainian)
- [9] T. Yakhontova, "Modern scientific communication: genre innovations", Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia : Filolohiia, p. 232-236, 2017.(in Ukrainian)
- [10] V. Bykov and M. Leshchenko, "Digital humanistic pedagogy of open education", Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymi systemamy, no. 4, p. 115-130, 2016.(in Ukrainian)
- [11] L. Tymchuk, "Digital narratives in the training of future masters of education: history, realities, prospects of development", Kyiv: SAMMIT – KNYHA, 390 p., 2016.(in Ukrainian)
- [12] A. Albers, B. Kempen and A. Braun, "Good Practice in Academic Writing", Journal of the European Higher Education Area, vol. 1, p. 109-116, 2013. (in English)
- [13] J. Derado, M. Garner and T. Tran, "Point Reward System: A Method of Assessment That Accommodates a Diversity of Student Abilities and Interests and Enhances Learning", PRIMUS, vol. 26, no. 3, p. 250-268, 2016.(in English)
- [14] K. Szadkowski, "The Long Shadow of Doctoral Candidate Status. Case Study", K. Szadkowski: Poland Social Work & Society, vol. 12, no. 2, 2014. (in English)
- [15] B. Devlin-Foltz and S. McIlvaine, Teacher Preparation for the Global Age: the Imperative for Change. Minnesota: Longview Foundation for Education in World Affairs and International Understanding, Inc, 40 p., 2013.(in English)
- [16] O. Bjork, Digital Humanities and the First-Year Writing Course. UK: OpenBook Publishers, 2012.(in English)
- [17] S. Brier, Where's the Pedagogy? The Role of Teaching and Learning in the Digital Humanities. Minnesota: University of Minnesota Press, 504 p., 2012.(in English)
- [18] "UCL Doctoral School", Grad.ucl.ac.uk, 2017. [Online]. Available: <http://www.grad.ucl.ac.uk/>. [Accessed: 22- Nov- 2017].(in English)
- [19] "Competentieprofiel voor doctorandi", Kuleuven.be, 2017. [Online]. Available: <https://www.kuleuven.be/personeel/competentieprofiel/index.htm>. [Accessed: 22- Nov- 2017].(in English)
- [20] M. Zakharchenko, S. Kalashnikova, V. Luhovyi, A. Stavytskyi, Yu. Rashkevych and Zh. Talanova, "National Educational Glossary: Higher Education", 2nd ed. Kyiv: TOV «Vydavnychiy dim «Pleiady», 100 p., 2014.(in Ukrainian)
- [21] "Academic Cultures and Developing Management in Higher Education | Loima Jyrki", Vink.helsinki.fi, 2017. [Online]. Available: http://www.vink.helsinki.fi/files/Theoria_academic.html. [Accessed: 22- Nov- 2017].(in English)
- [22] T. Becher and P. Trowler, Academic Tribes and Territories, 2nd ed. Buckingham: SRHE and Open University Press, 33 p., 2001.(in English)

- [23] N. Burquel, "Future of the doctorate", in European Commission. Directorate-General for Education and Culture., Riga, p. 28-29., 2017.(in English)
- [24] C. Scott, The futures of learning 3: What kind of pedagogies for the 21st century? UNESCO Education Research and Foresight. Paris: ERF Working Papers Series, No. 15, p. 21, 2017. (in English)
- [25] D. Siemieniecka, "Technologia informacyjna a twórczość w: Pedagogika medialna", Multimedialna Biblioteka Pedagogiczna, pp. 84-104, 2007.(in English)
- [26] K. Szmidt, Pedagogika tworczości. Gdansk: Pedagogika GWP, 423 p., 2007. (in English)
- [27] O. Semenoh, "Academic culture in the educational space of the university: linguo-axiological approach", Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, vol. 4, no. 1, pp. 18-25, 2017.(in English)
- [28] O. Semenoh, " Digital narratives in the methodical preparation of future teachers of the Ukrainian language and literature", Profesionalizm pedahoha : teoretychni y metodychni aspekty, vol. 5, no. 2, p. 46-48, 2017.(in Ukrainian)
- [29] O. Semenikhina, *Professional readiness of the future mathematics teacher to use the programs of dynamic mathematics: theoretical and methodical aspects*. Sumy: VVP «Mriia», 268p., 2016. (in Ukrainian)
- [30] O. Semenoh, "Academic lecture and academic teacher in the digital age: a praxeological approach", Fyzyko-matematychna osvita, no. 2, p. 140-146, 2017.(in Ukrainian)

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.